

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Бердянський державний педагогічний університет
Факультет філології та соціальних комунікацій
Кафедра української та зарубіжної літератури і порівняльного
літературознавства

**Літати небом. Жити на Землі.
Геопоетичні стратегії сучасних
літературознавчих досліджень**

*Матеріали
Міжнародної наукової конференції*

Бердянськ – 2023 рік

Братко В.М., Василенко Г.В.	ГЕОПОЕТИЧНІ ОБРАЗИ АНГЛОМОВНОГО ТУРИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ	51
Бугрій А.С.	“IMAGINARY HOMELANDS” САЛМАНА РУШДІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ «ДВА РОКИ, ВІСІМ МІСЯЦІВ І ДВАДЦЯТЬ ВІСІМ НОЧЕЙ»)	55
Будний В.В.	ЛІТЕРАТУРНЕ ЗОБРАЖЕННЯ ЗНАМЕННИХ КУЛЬТУРНИХ ТА ІСТОРИЧНИХ МІСЦЕВОСТЕЙ: ПОЕТИКА, ЕСТЕТИКА Й ПОЛІТИКА	58
Василенко Г.В.	ГЕОПОЕТИЧНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНСЬКОЇ ЛІРИКИ В АНГЛОМОВНОМУ ВИРАЖЕННІ	62
Вєльчєва К.О.	СНОВИДІННЯ ЯК ПРОСТІР ВЗАЄМОДІЇ НЕБЕСНОГО І ЗЕМНОГО СВІТІВ У СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ ПОЕМІ «ПЕРЛИНА»	66
Вісич О.А.	СВІЙ/ЧУЖИЙ У ПРОСТОРІ КРИМСЬКОГО РОМАНУ АНАСТАСІЇ ЛЕВКОВОЇ «ЗА ПЕРЕКОПОМ Є ЗЕМЛЯ»	69
Вусик Г.Л	ВПЛИВ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ НА МІГРАЦІЙНУ ГЕОПОЕТИКУ	73
Ганошенко Ю.А.	ГЕОПОЕТИКА ІМПЕРІЇ: ПСИХОГЕОГРАФІЧНИЙ СТЕРЕОТИП У ФЕНТЕЗІЙНОМУ ЦИКЛІ РОБЕРТА М. ВЕґНЕРА «ОПОВІСТКИ З МЕЕКХАНСЬКОГО ПРИКОРДОННЯ»	77
Гарніцька А. В.,	ВІЙНА В ЕКОДИСКУРСІ ПОЕЗІЇ ІРИНИ ШУВАЛОВОЇ	80

8. <https://viddana.com/ne-zdajsy-moya-ridna-ukrayino-ne-smij-vklonytys-lyutij-syli-zla-prosimo-ukrayintsi-vsogo-svitu-prosimo-v-boga-proshhennya-shhodnya/>

9. https://www.facebook.com/nathali13meyer/posts/2368202703355277/?locale=ms_MY

Ганошенко Ю.А.,
кандидат філологічних наук,
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет

ГЕОПОЕТИКА ІМПЕРІЇ: ПСИХОГЕОГРАФІЧНИЙ СТЕРЕОТИП У ФЕНТЕЗІЙНОМУ ЦИКЛІ РОБЕРТА М. ВЕГНЕРА «ОПОВІСТКИ З МЕЕКХАНСЬКОГО ПРИКОРДОННЯ»

Фентезі внаслідок своєї особливої мета жанрової природи постійно балансує на межі фантастичного та реалістичного в способах зображення. Специфічна реалістичність полягає у письменницькій стратегії побудови світу (лор), яка, попри фантастичні припущення (наявність магії як функційної сили, розширене представлення нелюдського типу істот міфологічної генези), має відповідати аперцепції читача: діють закони фізики, люди й міфічні істоти мають впізнавані психологічні та поведінкові патерни, соціальна структура в загальних рисах відтворює існуючі моделі, географія тяжіє до звичних форм кліматичного та біологічного різноманіття. Відомий у цьому сенсі вислів Дж.Р.Толкіна про те, що не важко вигадати зелене сонце, але важко вигадати світ, у якому таке сонце було би природним, який також увиразнює проблему потрібного для успішної читацької рецепції реалістичної складової письма. Саме з огляду на останнє набуває особливої ваги інтермедіальність презентації фентезі – важливим елементом структурування текстової дійсності стає наявність мапи фікційного світу (див., зокрема, [1]), яка дає можливість візуалізувати сюжетику твору та матеріалізує геопоетичну його складову. Тому, попри значний ескапістський ефект фентезі, лор твору завжди так чи інакше має нерозривні зв'язки з поза

текстовою реальністю, що й дає, зрештою, авторам широкий спектр засобів поєднання розважального компоненту з філософсько-ідеологічним (зазвичай імпліцитним) у єдиній структурі тексту.

Незакінчений поки що цикл Роберта М. Вегнера (Robert M. Wegner) «Оповідки з меекханського прикордоння» (*Opowieści z meekhańskiego opogranicza*) демонструє подібний підхід до конструювання фікційного світу Меекханської Імперії. Загалом цикл здобув визнання як у Польщі, так і за її межами, здобувши низку премій у царині літературної фантастики. Однією з причин такої популярності є структурна неоднорідність циклу – автор вправно поєднує ознаки різних піджанрів фентезі, використовуючи їхні особливості для створення загального ефекту складного де центрованого багатокомпонентного розгортання подій: темне фентезі як загальна домінанта твору (фізіологічність, жорстокість окремих сцен, «сіра» мораль персонажів, відсутність «ідеального героя») комбінується з елементами героїчного (наприклад, у частинах «Північ») та епічного (зокрема у частині «Кожен мертвий сон») фентезі, авантюрного міського фентезі (частина «Захід»), янг-едалт фентезі («Пам'ять усіх слів») чи ромфанту («Схід»).

Особливо важливу роль у розгортанні смислів відіграє геопоетика: експансивна сила імперії, що потребує постійного свого розширення та підкорення інших народів, найбільш динамічно оприявнюється на прикордонні, де плинні фронтити дають необмежені можливості генерування подій і зображення різних характерів, деконструючи загальний принцип центричності та ієрархічності імперії. Не менш важливим є й невидимий кордон між світом людей та інших рас зі світом богів, який теж втрачає свою цілісність, що й визначає розгортання деяких сюжетних ліній.

Географія стає визначальною складовою вже на етапі домінування частин: перша книга має підзаголовок «Північ – Південь», друга – «Схід – Захід», де зазначені координати стають не лише різноманітними геопросторовими моделями з кліматичними особливостями (Північ – гори і холод, Південь – пустеля, Схід – степ, Захід – море й місто-порт), але й специфічними психологічними параметрами конструювання

персонажів. Така просторова модель дала змогу Роберту М. Вегнеру індивідуально інтерпретувати інваріантний мотивний фонд фентезі: мандрівка – усі персонажі постійно перебувають у русі; чарівного артефакту й випадкового набуття магичних сил; місії – майже перед кожним з центральних персонажів стоїть певне завдання, зумовлене зовнішніми силами; обраності й випробувань як становлення ідентичності героя, характерне для підліткового фентезі; мотив втрати і набуття – щоб досягти мети герої повинні змінюватися через травму втрати.

Створення розрізнених географічно й ідеологічно персонажів на прикордонні імперії для більшого зв'язку з позатекстовою реальністю демонструє широке використання психогеографічних стереотипів, що входять до структури характеру персонажа, багато в чому визначають його світогляд, наприклад, Кайлін, хоча й виховувалася в сім'ї народу верданно, все одно зберігає специфічні спадкові риси чистокровної меекханки. Так, персонажі північного циклу (Гірська Варта і, особливо, фантастичні раси) мають багато спільного з серіями про Конана-варвара та стереотипними уявленнями про стоїчну беземоційну північноєвропейську культуру, демонструючи психогеографічний паралелізм до умов життя. Південна гілка оповіді позірно близька до стереотипного сприйняття ісламської культури і берберської цивілізації. Східна сюжетика відображає культурне сприйняття західним світом кочових народів та (зовсім частково) козацької культури. Західний наратив натомість міцно вплетений у стереотип зверхності європейської цивілізації торговельних міст.

Проте стереотип для автора – лише засіб сфокусувати увагу читача на умовно впізнаваній культурній схемі, однак складний багатокомпонентний і різноспрямований сюжет значною мірою переакцентує геопсихологічний стереотип, робить його підґрунтям для побудови конфліктних схем між імперією та колонізованими народами, що її населяють, підкреслення крихкості фронтів. Проте головним чином геопоетика стає відправною точкою внутрішнього перетворення персонажа, коли зміна ландшафту визначає і кризу ідентичності, формує стійку потребу до долання власних внутрішніх кордонів.

Література

1. Офіційна мапа Меекханської Імперії. URL: <http://meekhan.com/wp-content/uploads/2015/04/Meekhan-mapa-lrg.jpg> (15.08.2023).

Гарніцька А. В.,

магістрантка

Національного університету «Острозька академія»

ВІЙНА В ЕКОДИСКУРСІ ПОЕЗІЇ ІРИНИ ШУВАЛОВОЇ

Проблема взаємодії природи й культури посідає значне місце в наукових розвідках різних галузей. У літературознавстві це питання часто розглядають крізь призму екокритики – напряду в літературній критиці, що полягає в аналізі тексту з позиції екоцентризму. Внесок у розвиток зелених студій здійснили Лінн Уайт, Кіт Томас, Керолін Мерчант, Дана Філліпс тощо. На ранніх етапах основним об'єктом екокритики були твори про дику природу й місце людини в ній. Сьогодні цей напрям набуває популярності з акцентом на екологічних проблемах і катаклізмах, спричинених людською діяльністю. Зокрема в низці досліджень екокритично розглянуто тему війни: Емма Карлсон «Ecocriticism, Pandemics, and War: Samuel Beckett for the Modern Age», 2021; Соран Мамнд Абдуллаг і Маулуд Ібрагім Гасан «The Relationship Between Ecocriticism and War», 2023; Олена Бондарева «Драматургічний дискурс війни в оптиці українських “котячих сюжетів”: екокритика, ментальні матриці, “кототерапія”, тотемний код», 2023 тощо. Природу в ліриці української поетеси Ірини Шувалової можна вважати повноцінним компонентом. Авторка часто змальовує конфлікт довкілля й людини, зокрема в поетичній збірці «камінсьадліс» і віршах, написаних після 24 лютого. Саме тому вважаємо за належне простежити, як крізь призму екокритики поетеса відображає тему війни.

Одна з виразних особливостей лірики Ірини Шувалової – заглиблення в низку екзистенційних тем. Олена Капленко